

Süha Çalkıvık: İTÜ Radyosu'nun bugünü

“Türk Marşı” hiç susmadı

Adres belli: www.radyo.itu.edu.tr. Her gün 24 saat klasik Batı müziğinin, rock ve cazın en iyi örnekleri, bunun yanı sıra öğrencilerin emeğiyle hazırlanan, tarihten edebiyata değişik ilgi alanlarına yönelik programlar... 60 yıllık gelenek internet ortamında, sanal dünyada sürüyor... Yayın sorumlusu Süha Çalkıvık'le İTÜ Radyosunun dününü, bugünü, yarınını konuştuk.

Süha Çalkıvık: İTÜ Radyosu Maçka'daki yayınlarına ara verdikten sonra, 1994 yılında, o zamanki Rektör Yardımcısı şimdiki Rektörümüz Prof. Dr. Gülsün Sağlamer öncülüğünde bir proje gerçekleştirilmiş: Her zaman olduğu gibi İTÜ Radyosunun Elektrik-Elektronik bünyesinde, ama Rektörlüğe bağlı olarak tekrar faaliyete geçmesi. 1946'dan beri olduğu gibi, yine amatör zihniyetle öğrencilerin yayın yaptığı bir anlayış. Her bir malzeme yurt dışından temin edilmiş,

İtalya'dan iki verici alınmış. Biz kadroya alındıktan sonra ufak ufak geliştirmeye başladık.

Göreve ne zaman başladınız?

1995 yılı Ocak ayında. Ondan önce de İTÜ'de hocaydım. Güzel Sanatlar Bölümü'nde dışardan Radyo-Televizyon ve Sinema dersleri veriyordum. 1992'den bu yana İTÜ'deyim.

Nasıl başvurduunuz? Sadece İTÜ içindeki insanlara yönelik bir duyuru mu yapıldı?

Hayır, günlük bir gazetede kamuya duyurulan bir ilan verildi, "İTÜ Radyosuna Yayın Sorumlusu atanacaktır" şeklinde. Ben içerde olduğum için haberi öğrenmem daha kolay oldu. Sınava sadece dört kişi müracaat etti. İki kişi alınacaktı, bir kişi aldılar. O dönemde aynı zamanda TRT 2'de dublaj sanatçısıydım. Şu anda da NTV'nin tüm tanıtım sesleri bana ait. Şimdiki rektörümüz jürinin başındaydı. TRT kökenli olmam da buraya alınmamda büyük etken oldu. Üniversiteden, diğer görevlerim için bana izin verilmesinin nedeni, üniversitenin televizyonla ve basınla ilişkilerini sağlamak içindi sanıyorum. Özellikle deprem dönemlerinde bu ilişki çok daha yoğun oldu. Hangi hocaların TV'ye çıkarılabileceğini bana soruyorlar, ben de dekana soruyordum. Karşılıklı bir etkileşim oldu. Bu sayede, TRT 2'de İTÜ Radyosu-

Soldan sağa: Süha Çalkıvık ve yayın yapan öğrencilerden Taşkın Baltacı ile Seyhan Karakulak.

nun tanıtımı başlı başına bir programda ele alındı. Sunay Akın, İTÜ'ye gelerek arşivde çalıştı ve metinleri yazdı. Web sayfalarımızda o metne rastlayabilirsiniz.

1995'te göreve geldiğinizde, teknik anlamda ve programcılık anlamında nasıl bir miras devraldınız? Hedeflenen, İstanbul ve çevresine yayın yapmaktaki değil mi?

Tabii. Havadan, atmosferden İstanbul ve çevresine, hatta Marmara bölgesine yayın yapmak, daha sonra da dijital ortamda uyduya çıkabilmektir hedef. Göreve geldiğimden henüz bilgisayar ortamına geçilmemişti... Programcılık açısından, yine klasik Batı müziği, çoksesli müzik yayını yapmak, o icraları, güzide yorumları havaya aktarmak hedefleniyordu. Deforme edilmemiş Türk sanat musikiğine de günde yarım saat yer veriyorduk... Hiç de azımsanmayacak bir plak koleksiyonumuz var. Geçmişten bize miras kalan taş plaklar, 33'lük, 45'lik, 2000'in üzerinde plak ve bant koleksiyonu devraldık... Bizim devraldığımız İTÜ Rad-

Mecliste üniversitelerin yayınlarını ilgilendiren yasa taslağında iletişim fakültelerinin yayın olanağından söz ediliyor. Biz diyoruz ki, bizim iletişim fakültemiz yok ama, bu konuda öncüyüz. Türkiye'deki ilk üniversite radyosuyuz.

yosu, akşam 19.00'da Mozart'ın "Türk Marşı" ile yayına başlamış. Bu cingılı değiştirmedik. 1995'te, geçmişte olduğu gibi 19.00'da yayına başlıyor, 24.00'e kadar sürdürüyorduk. Daha sonra, öğrencilerden gelen isteklerle gündüzleri de yavaş yavaş, caz ve rock müziği yayını yapmaya başladık. Sabah ilk yayın nöbetine gelen, daha doğrusu fakülte'deki dersine ilk gelen öğrenci yayını başlatır oldu. Bir süre böyle devam ettik. Sonra, İTÜ Geliştirme Vakfı aracılığıyla CD alımlarına başladık. Sadece klasik Batı müziği değil, klasik rock ve klasik cazdan da örnekler aldık. Sadece klasik Batı müziğiyle hedef

kitleye seslenemedik. Arkadaşlarımız, arkadaşlarına rock da, caz da dinletebilmeliydi. Popüler müzikten hep kaçtık, çünkü İTÜ Radyosu'nun tarihinde böyle bir şey yok.

Neyin popüler müzik olup olmadığını tayin etmek kolay olmasa gerek. Neyi kıstas alıyordunuz? Kim karar veriyordu çalınacak parçalara?

Doğrusu, ipin ucunu kaçırmamaya çalıştık. Tekno müziğe kaçamazdık. Kaçsaydık istekler artardı. Çünkü rock çok soru işareti bir müzik türü, çok geniş dağarcıklı. Şimdi her şeye rock denir oldu. Onun için biz Beatles'larda Bob Dylan'larda kaldık. Ama, bir denetim kurulu falan yok. Başlangıçta, bana sanatçıları soruyordu arkadaşlar, "bunu çalalım mı, şunu da çalalım mı" diye. Onlara diyordum ki, "ticari ürünlere el atmayın, ticarilik ölçütünü de siz kendiniz koyun". Çünkü bütün radyolar da onlar zaten çalışıyor. Gerçekten de, biz plak şirketlerine hizmet etmek zorunda değiliz. Bizim işlevimiz, bir kültürü yayınlamak.

Bugün İTÜ Radyosu ne yazık ki sadece internet üzerinden takip edilebiliyor. Atmosferden yayın yapma olanağı neden bulunamıyor?

Bizim lisans almak üzere, bir anonim şirket olmak için paraya ihtiyacımız var. Artık anonim şirket olmadan havadan yayını yapamazsınız. Bunu Radyo ODTÜ yapabiliyordu. Çünkü Ankara'da lisans 20 bin dolar. Ayrıca en çok dinlenen radyolar arasında, Radyo Capital'den sonra ikinci sırada... Lisans, İstanbul'da ise 80-100 bin dolar. RTÜK'e zamanında yapılmış başvuru lisanssız olmadan, isterseniz anonim şirketiniz olsun, gene yayın yapamazsınız. Biz ka-

mu kuruluşu olduğumuz için, 1998'de bize RTÜK İstanbul Bölge Müdürlüğü telefon açtı. "Vericinizi lütfen susturun!" dediler nazikçe. Yoksa, basın polisi buraya gelir, mühürlerdi. Çünkü bu bölgede yayın yapan bir özel radyo bizi RTÜK'e şikayet etmiş. Nedeni şu: Biz gelişkin müzik çalışıyoruz. Bu bölgede bir sürü şirket var, bankacılar var, klasik batı müziği veya rock dinliyorlar ofislerinde. Bu yörede yayın yapan bir özel radyo "ben kendimi dinletemiyorum" diye şikayet ediyor. Şikayetini haklı buluyorlar. Çünkü biz kamu kuruluşuyuz, yayın yapamayız!

Koşulları yerine getirebilen tek üniversite radyosu şu anda OD-TÜ'mü?

Türkiye'de bildiğim kadarıyla anonim şirket olmuş Radyo ODTÜ var. Onlarla ve birçok üniversite radyosuyla sürekli iletişim halindeyiz. Örneğin Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi Radyosu, Erzurum Atatürk Üniversitesi, Dicle Üniversitesi'nden bize gelip telif hakları, internet ortamında yayın,

Öğrenci arkadaşlarıma diyorum ki, "ticari ürünlere el atmayın, ticarilik ölçütünü de siz kendiniz koyun". Biz plak şirketlerine hizmet etmek zorunda değiliz. İşlevimiz, bir kültürü yayınlamak.

kesintisiz yayın, havadan yayın konularında sorular soruyorlar. Malesef 1999'dan bu yana havadan yayın yapamıyoruz.

Bu radyodaki ilk yıllarınıza geri dönelim. Radyonun başına ilk geldiğinizde kimle karşılaştınız. Kavduğu size kim devretti?

Zaten Prof. Dr. Yücel Durusoy benim jürimdeydi ve radyonun başındaydı. Yücel beyden, geçmişte yayınların nasıl yapıldığı, yayıncılık ve programcılık anlayışı konularında epeyce feyz aldım. Prof. Dr. Duran Leblebici de o zaman daha emekli olmamıştı, sık sık odasına gider, sorular sorardım... Yücel hocayla rahmetli

oluncaya kadarki süreçte hergün beraberdik. Bana, "Burası sana emanet evladım" dedi ve anahtarı verdi çıktı, bir daha da radyoya uğramadı. Ben onun laboratuvarına gidiyordum sürekli... Onun senelerce koruduğu plakları biz de gözümüzün nuru gibi sakladık. Bir projemiz var, geçen yıl başlattık. Plakları dijital ortama geçiriyoruz. Plaklar sonuçta ölecekler. Çiziliyorlar, ısı ve nemden etkileniyorlar. Bazı eşsiz yorumlar var. Onları dijital ortama aktarıp CD'ye basıyoruz.

İTÜ Radyosu geleneği dışında başka radyoculuk örneklerini de araştırdınız mı?

Okuduğum kadarıyla, mesela Sorbonne Radyosu'nun nasıl yayıncılık yaptığını biliyordum. Şu anda bizim yayın anlayışımız da, Sorbonne Üniversitesi Radyosu'nun yayın anlayışı. Hiçbir şekilde ticari müzik çalmıyorlar. Hatta bir takım dersleri yayınlıyorlar, dijital ortamda. İsteyen öğrenci kulaklığından ders dinliyor.

Bizim radyoda böyle bir olanak

var mı?

Benim burada verdiğim "Radyo Televizyonda Yapım" ve "Fonetik Diksiyon" derslerini yayınlamamız söz konusu oldu iki yıl boyunca. Bizim amacımız fakülte binalarından link yoluyla, dinlemeye dayalı sosyal dersleri de yayınlamak uzun vadede.

İTÜ Radyosu, geçmişinde öğrenciye inisiyatif veren bir anlayışı uygulamış. Bugün durum nasıl?

Ama elbette herkes mikrofona çıkarılmazmış. Mesela Schostakovich (Şostakoviç), Mahler (Maaler) isimlerini yanlış teleffuz ettiyse, o öğrenci spiker uyarılmış. Biz de bu tip kuralları önemsiyor ve harfiyen riayet ediyoruz. Her dönem başında buraya öğrenci alırsınız. Öğrencilerimiz part-time sigortalıdır. Aylık ücret alırlar. Hem harçlıkları çıkıyor, hem sosyal güvenlikleri sağlanıyor. Bu öğretici-asistan projesi içinde İTÜ'de zaten olan bir uygulama. Bilgi işlemde, kütüphanede nasıl öğrenciler çalışıyorsa burada da aynı şekilde çalışıyorlar. On kişilik bir kadromuz var. Bu kızlı-erkekli on kişi değişik fakülte-lerden. Biz Elektrik-Elektronik Fakültesindeyiz ama Radyo Kulübü başkanımız Gemi-İnşaat'tan. Ben

artık dönem başlarında ilan bile vermiyorum. Çünkü her arkadaşım, güvendiği, müzik beğenisine ve bilgisayar bilgisine inandığı arkadaşını davet eder oldu. Kadromuz ne 10'un altına düşer ne de 15'in üzerine çıkar. Her dönemin başında program önerileri oluyor, bunları biz onaylıyoruz. Hiçbir sansürleme kaygısı olmadan. Ancak bir eğitiminde geçmiş kişi program önerisinde bulunabilir.

1995'ten bu güne kadar çekip çeviren bu 10-15 kişilik kadro, değil mi?

Evet. Teknik sorumlu arkadaşımız da var, Elektrik-Elektronik Fakültesi'nden Dr. Bülent Yağcı. Ben

İngiltere'de Sheffield Öğrenci Radyoları Festivali'ne katıldık. Üç arkadaşımız Ahmet Adnan Saygun ve Ulvi Cemal Erkin'den oluşan bir kolaj yaptılar İngilizce sunumla. Yine Mozart'ın Türk Marşı cingili ile yolladık. Büyük övgü aldık, ismimizi duyurduk.

geldiğimde Bülent Yağcı buradaydı. Tüm teknik altyapıdan verici, anten kurulumu vb. her şeyden o sorumludur. Ben sadece yayın sorumlusuyum. Yani Rektörlüğün buradaki temsilcisiyim. Her bir kuşak mezun oldukça, kendinden sonra gelen kuşağa aktarıyor görevini burada. Fakülte- de bazı araştırma görevlisi arkadaşlar da programlar yaptılar dönem dönem. Arada sırada ben de program yapıyorum: Oğuz Atay'ın "Bir Bilim Adamının Romanı" nı her gün tefrika şeklinde, 10'ar dakika okudum. Bayağı uzun soluklu bir şey oldu... Ayrıca "Bir Şair Bir Soluk" diye haftalık bir şiir programı yaptım. Her hafta

bir şair ve şairlerinden örnekler veriyordum. Sırf öğrenci arkadaşlarıma örnek olmak açısından bu programları yaptım.

Müzik programları dışında, sadece bu iki örnek mi oldu?

Arkadaşlarımızın haftalık kültür sanat haberleri programları, bilim ve teknoloji tarihi programları da var. Türk müziğinde önemli bestecilerin ele alındığı programlarımız hâlâ devam ediyor. İnternet ve bilgisayar dünyası üzerine de programlarımız oldu. En ilgi çekenlerden biri Savaşlar Tarihi oldu. Programı sunan arkadaşımız tarihe meraklı biriydi. Hiçbir şeye bakmadan size bir saat boyunca bir savaşın bir cephesini anlatırdı, biz de hayret içinde izlerdik. İTÜ'de çok kozmopolit bir öğrenci yapısı olduğu için çok ilginç örnekler, çok değişik meraklar çıkıyor. Bilim tarihine, metamatik dünyasına, davan edebiyatına merak salanlar var.

İnternet üzerinden yaptığınız yayınlara ilgi ne düzeyde?

300 kişinin, 500 kişinin de dinlendiği oluyor, iş günü değilse bu sayı 120'ye düşebiliyor. Ama çok sadık dinleyicilerimiz var. Mesela ABD'de Türk öğrenciler var dinleyicilerimiz. Japonya'da klasik Batı müziği meraklıları var, özellikle

gece geç saatlerdeki yayınlarımızı dinleyen. Kampüs içinde biz daha çok dinleniyoruz. Elektrik-Elektronik Fakültesi kantinine ulaşıyorduk. Yemekhaneye, bir linkle uzun süre yayın yaptık, isteyen fakülteye de linkle gidebiliriz. Çok ilginç bir şey daha yaptık, Basketbol Federasyonu duymasın. Basketbol salonundan İTÜ'nün maçlarını telefonla bağlanıp yayınladık.

Radyonun 99'da kapanmasıyla birlikte İnternet yayınları hem mi başladı?

Bizim sesimiz hiç susmadı. İnternette zaten vardı 98'den itibaren. Ama bant genişliğimiz sınırlıydı, şimdi daha geniş bir banttan sunuyoruz, daha fazla insan dinlesin diye. Şimdi 24 saat yayın yapıyoruz.

Müzik türleri arasında nasıl bir dağılım var?

Yüzde 60 klasik Batı müziğidir. Yüzde 30 rock müziği, kalan yüzde 10 da caz diyebilirim.

Klasik müzikte yüzde 60 ağırlığı kaldıracak bir öğrenci ilgisi var mı üniversitede?

Var. Onlar bizi buluyor. Fısıltı gazetesini her yerde geçerli.

Klasik Batı Müziği yayıncılığı denince hâlâ İTÜ akla geliyor mu?

Tabii. 1995'de hiç öğrenci yoktu, ben buraya alındığımda. Bir ilan verdim. Beş yaşından itibaren piyano çalan bir öğrenci başvurdu. Şu anda ABD'de doktora yapıyor, arada

bir eleştirilerini alıyoruz, oradan yayınlarımızı dinliyor çünkü.

Keman, piyano, flüt çalan klasik icracılar geldiler ve bizi buldular o ilk dönem. İlk çekirdek kadro bu arkadaşlardı.

İngiltere'de Sheffield Öğrenci Radyoları Festivali'ne doldurduğumuz program bandıyla katıldık aynı yıl. Üç arkadaşımız Ahmet Adnan Saygun ve Ulvi Cemal Erkin'den

oluşan bir kolaj yaptılar

İngilizce sunumla. Yine Mozart'ın Türk Marşı cingılı ile yolladık. Büyük bir övgü aldık, ismimizi duyurduk... İkinci bir öğrenci türü var, klasik Batı müziğini öğrenmeye çalışan grup. O arkadaşlarımız çok daha makbul. İçerde çok hoş bir müzik kitaplığı oluşturduk. Rapsodi nedir, konçerto nedir, senfoni nedir, bu terimleri öğrenmek bile önemli. Klasik Batı müziğiyle burada tanışan arkadaşlarımız da çok oldu. O daha büyük keyif verdi.

"Türk Marşı" halen çalışıyor mu?

Tabii çalışıyor. Yaklaşık sekiz saatte bir "Türk Marşı" veriyoruz. Benim bir anonsum var. "Şu anda İstanbul Teknik Üniversitesi Radyosu'nu dinliyorsunuz!" şeklinde. Altında hep "Türk Marşı" var.

Sizin müzikal tercihleriniz nasıl?

Bu radyo gerçekten benim de istediğim müzikleri çalışıyor. Ama caz biraz daha ağırlıklı olsun istedim. Fakat caz çalacak öğrenci sayısı çok az. Benim de caz

programı yapacak kadar birikimim yok.

İlk başvurunuzda, jüri size müzikal tercihlerinizi sormuş muydu?

"Bir üniversite radyosu nasıl müzik yapmalı" diye bir soru soruldu. Ben de, "akademik yapıya yakışan çok sesli müziktir, popüler müzik değildir" demiştim. Bunun içine sadece klasik Batı müziği girmiyor, caz da giriyor, progresif rock da giriyor. Bugün Beatles'ın yaptıklarını kim inkar edebilir? Burada etnik müzikler de çalışıyoruz. İki yıl boyunca bir arkadaşımız Ülkelere ve Müzikleri programı yaptı. Muazzam ilgi çaktı.

Hedefleriniz arasında dijital yayıncılık olduğunu söylemişsiniz.

Şu anda yapılan sanal ortamda yapılan yayın. Dijital yayıncılığa geçmek için Dr. Bülent Yağcı ile bir projemiz var. Prof. Dr. Hakan Kuntman'a da aktardık. Bunu yasaklayan, mesela Digitürk'e katılmamızı engelleyen bir müeyyide yok. Uyduya çıkarsınız ve dekode eden herkes sizi dinleyebilir. Şu anda bekleme dönemindeyiz. Mecliste şu anda üniversitelerin yayınlarını ilgilendiren bir yasa taslağı var. Asıl beklentimiz o yasa taslağında yerimizi almak. Çünkü taslakta iletişim fakültelerinin yayın yapması olanağından söz ediliyor.

Ama İTÜ'de İletişim Fakültesi yok. Bu durumda yepyeni bir üniversite, sırf bünyesinde iletişim fakültesi var diye yayın yapabilecek. Ama 60 yıllık radyoculuk geleneğine sahip İTÜ yayın yapamayacak. Sahiden öyle mi?

Biz diyoruz ki, bizim iletişim fakültemiz yok ama, bu konuda öncüyüz. Türkiye'deki ilk üniversite radyosuyuz. Yüksek Frekans ve Haberleşme kürsüsü burada. Bu insanlar nerede eğitim görecektir? Burası aynı zamanda bir laboratuvar... Öncü rolümüzden kaynaklanan bir hak istiyoruz.

SÖYLEŞİ: Derya Bengi

FOTOĞRAF: Erhan Atalar